

FORN VÄNNEN

JOURNAL OF
SWEDISH ANTIQUARIAN
RESEARCH

En runristning från år 1800

Fornvännen 309-311

http://kulturarvsdata.se/raa/fornvannen/html/1933_309

Ingår i: samla.raa.se

SMÄRRE MEDDELANDEN

EN RUNRISTNING FRÅN ÅR 1800

Till riksantikvarien hade hösten 1931 av dr Arne anmälts, att enligt honom lämnade uppgifter en hittills okänd runristning skulle finnas vid Djulö, St. Malms socken, Södermanland. Under tecknad blev med anledning härav förordnad att på platsen verkställa undersökning.

Den 27 aug. 1932 fullgjorde jag detta uppdrag. Jag åtföljdes av artisten Harald Faith-Ell och rektor Stenberg i Katrineholm. Den senare, som är synnerligen intresserad för traktens fornminnen, hade omkr. 20 år känt till inskriften och bl. a. visat den för frih. Hermelin på Marieberg i Björkvik och för dr Arne.

En knapp km. v. om Djulö gård ligger en vacker björkhage, som mot väster sträcker sig till Duvholmssjön och Svartbäcken, som förenar denna sjö med Djulösjön. Hagen användes nu för tiden av ortsbefolkningen ofta som lek- och förlustelseplats; särskilt lär detta vara fallet under trefaldighetsnatten. Där finnas tydliga spår av tidigare plantering, bl. a. växa där en del stora och vackra lindar. Uppenbarligen har den i äldre tid varit park till herrgården Djulö. Huruvida de stensättningar, som finnas här och var i marken, äro lämningar från denna tid (av bersåer o. dyl.) eller möjligen äldre fornminnen, vill jag låta vara osagt. I hagen ligga dessutom åtskilliga större och mindre flyttblock.

Runinskriften befinner sig på ett sådant flyttblock, ett 10-tal meter från Svartbäcken, strax norr om j i Djulö å Generalstabskartan. Ytan är tämligen slät och inskriften tydlig. Den befanns vara följande:

× YTRP || RΛT × ΛFRΛBYNΛRP × NITN × RIT + × YTIT + YTR ×
NITΛTYIT + × ΛFRΛT — YNΛRP || YNYTR × YIT ×

D. v. s. i transskription:

× margrRt × Rhrnsurrd × litu × rita × stain × aftir × uinhrnmila × RhrRl — surrd
sustr × sin ×

Detta har tydligen följande innebörd:

"Margret Ehrensvärd lät rita stenen efter Vilhelmina Ehrensvärd, sin syster."

Ristaren förväxlar *n* och *l*, han använder R-runan som tecken för *ε* och har en sentida, aldrig på stenar funnen *d*-typ, han har språkfelen *litu* 'lätö' (för *lit* 'lät') och *sustr sin* (för *sustur sina*) och röjer sina bristande runkenskaper i formen av r-runan (R i stället för R). Sitt mönster har han hämtat från en grupp nordsörmländska och syduppländska ristningar från o.

Fig. 103.

"Runinskrift" i Djulö park, Södermanland.

1050, till vilka bl. a. flera Ingvarsstenar höra. För inskriftens utseende hänvisar jag till fig. 103—104.

Ett 100-tal meter längre norrut finnas i samma hage ett par stenblock med följande inskrifter, inhuggna med latinska kapitäl av 1700-talstyp:

CARL · HILLEBRANDSSON · UGGLA
 HERRE · TIL · ST · DJULÖ · DUFWEHOLM ·
 EKEBERG · OCK · $\frac{1}{2}$ DEL · I LASSONA ·
 MED · DESS · HUSFRU
 MARG: CHARL: EHRENSWÄRD
 LÄTO · RÖDIA · MARKEN
 MDCCC

CARL · AUGUST · EHRENSWÄRD ·
 GREFWE · GENERALAMIRAL
 COMM: AF · SWARDSORD: S: K
 AFLED · DEN: XX · MAI : MDCCC
 C · A · E ·
 WÄN · OCK · FRÄNDE ·
 LÄT · RISTA · SKRIFTEN

Fig. 104.
"Runinskrift" i Djulö park,
Södermanland.

Fig. 105.
Bautasten vid Hulebäck,
Halland.

Ägare till Djulö var i slutet av 1700-talet kammarherren Carl Hillebrandsson Ugglå, känd för sina vetenskapliga intressen, d. 1803. Han var gift med Margareta Charlotta Ehrensvärd (f. 1747, d. 1808). Det är hon, som låtit rista en minnesskrift i runor över sin syster Vilhelmina (f. 1754, statsfru hos drottning Lovisa Ulrika, g. m. hovmarskalken Sten Abr. Piper, d. 1798). Den C. A. E., som låtit rista inskriften över sin vän och frände, amiralen och konstkritikern Carl August Ehrensvärd, är med all säkerhet en broder till Margareta och Vilhelmina, envoyéen och generalen Carl August Ehrensvärd (d. 1805). Han var kusin till amiralen.

"Runinskriften" i Djulö park, som ju även som imitation har ett visst intresse, är sålunda ristad mellan 1798 och 1808, förmodligen år 1800, samma år som de båda andra inskrifterna.

Elias Wessén.

LANDETS HÖGSTA BAUTASTEN

I Halland finnas några av landets ståtligaste bautastenar. Sydväst om Grimetons station står inom det bekanta fornminnesområdet på Broåsen den s. k. »Slummersten», som är omkr. 5,80 m. hög och hittills gällt för landets största. Nu har Harplinge hembygdsförening under ledning av museintendenten Erik Salvén rest den i två delar sönderslagna och kullfallna bautastenen vid Hulebäck i Steninge socken. Bautastensens övre del